

MINNA MIKKONEN

Kivenkerääjät

MINERVA

Kivenkerääjät

MINNA MIKKONEN

Kivenkerääjät

minerva

MINERVA KUSTANNUS

HELSINKI

Kansan Sivistysrahasto on tukenut teoksen kirjoittamista.

© Minna Mikkonen ja Minerva Kustannus, 2022

Minerva Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

www.minervakustannus.fi

Kansi, graafinen ulkoasu ja taitto: Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-375-299-3

Painettu EU:ssa

*Anne-Marille ja muille rakkailleni
lähellä ja kaukana*

*– – Ota ulottuvuus pois, ja lapsi lisää yhden.
Piirrä kaksi ulottuvuutta, ja lapsella neljä on.
Oi neljä ulottuvuutta: seikkailu, vapaus, lento
ja kuvittelun leikki loputon.*

*Mitään pintaa ei ollut lainkaan,
vain syvyys niin kuin kaivo
ja korkeus niin kuin taivas, ja laajuus, ja vielä Yksi
ja se neljäs oli avaruutta – –*

Eeva-Liisa Manner

*– – unelmana
lentää
olla lento
olla lintu
joka elää
ja nukkuu
ylhäällä
taivaan pilvien
alla*

Jaan Kaplinski (suom. Anja Salokannel)

Salaiset ajatukset, paikat ja kirjoitukset eivät ole enää salaisuuksia, jos niistä kertoo jollekin. Oikeastaan Veini ei kerro, koska hän kirjoittaa kaiken muistivihkoonsa eikä sano mitään ääneen, ei edes kuiskaamalla. Kun kaikki on valmista, vihko upotetaan Mutalammikkoon, joka kyllä takuulla ja varmasti säilöö salaisuudet.

Jos haluaa aloittaa alusta ja kertoa asiat niin kuin ne olivat ennen, on tiedettävä, mitä oli aivan alussa, ennen mitään muuta.

Alkujen alussa oli Meri. Siis ennen kaikkia salaisuuksia, ajatuksia, paikkoja, ennen ihmisiä tai puheita. Meri peitti kaiken mikä oli, tai mikä oli vasta alkamassa. Se syntyi tyhjästä, ja ilma ja tuulet olivat sen yläpuolella. Meri oli samaa ainetta kuin tyhjiys, mutta kuitenkin enemmän, sillä siitä alkoi kaikki. Sitten maa kasvoi Meren alla, kohosi ja jakautui osiin mantereiksi, eikä Veini koskaan muista kaikkien niiden nimiä.

Hänen ei tarvitsisi vielä tietää tätä. Koulussa ei ole ehditty opettaa asioita niin kauas taaksepäin, mutta

Meri, joka on paitsi meri myös isosisko ja ensimmäinen lapsi, kertoi Veinille.

Maapallon maat ovat jakautuneet ja niiden kaikkien välissä on meri. Se ei ole enää Meri isolla alkukirjaimella, koska vedet on nimetty eri vesiksi. Silti ne ovat samaa merta ja vettä kuin aivan alussa, ja Veinin mielestä sitä kaikkea voisi kutsua Mereksi. Mutta se olisi koulun kokeessa virhe, joten hänen on opetettava asiat niiden oikeilla nimillä, vaikka ne olisivat vääriä. Veinin ja hänen perheensä maa on Suomi, ja Suomi on osa Eurooppaa. Suomi ei kai kuulu kokonaan Eurooppaan, eivätkä he ole oikeita eurooppalaisia, sillä kun naapurin Santun perhe palasi kolmen viikon kesälomamatkalta, Santun äiti ja isä pussailivat naapureita poskelle ja tarjoilivat viiniä rivitalojen yhteisessä pihakatoksessa, koska eurooppalaiset tavat olivat kuulemma tarttuneet heihin, supisuomalaisiin. Jonkin tarttuminen kuulosti Veinin mielestä vaaralliselta, ja Santtu häpesi.

Veinin isä innostui myös pelleilemään ja matkimaan eurooppalaisia grillimakkara yhdessä ja viinilasi toisessa kädessä, niin että äidin piti keskeyttää koko touhu ja viedä isä kotiin, vaikka viiniä olisi riittänyt vielä ja se oli *vivahteikasta*.

Juhan ja Virven isä kittasi liikaa, tuo se ei osaa juoda kuin eurooppalaiset, ei todellakaan, sanoi äiti, mahtaa Tuulaa taas tympäistä, mokomaa juoppoa saa raahata ympäriinsä. Hyvä että sinulla sentään on joku roti. Isä hekotteli ja pussaili äitiä poskelle, Veiniä myös, olisi varmasti pussailut Meriäkin, jos hän olisi ollut

kotona, mutta Meri oli jossain missä lie, yleensä kakosten eli Virven ja Juhan kanssa.

Mutta sinä iltana Juha oli yksin varastossa kuuntelemassa pienestä kannettavasta radiosta perjantai-illan ohjelmaa ja halusi nauhoittaa kaikki parhaat kappaleet Merille, mutta myöhästyi aina alusta, kun unohdettiin ajattelemaan pehmeitä, joita ajatellaan itseltäkin salaa. Kasetin kaikista kappaleista puuttui alku, ja se harmitti Juhaa niin, että lopulta hän veti toiveiden, viinien ja poskisuukkojen kieppuvassa kesäillassa ääninauhan kasetin sisuksista, nakkasi sen koivunoksaan, löi kivellä muovista tyhjää kasetinruumista, rusahdus vain ja se oli siinä. Jätti sitten radion soittamaan kappaleita yksin pimeään varastoon, ja pilalle mennyt lahja kimalsi tuulessa. Varikset ja harakat löytäisivät sen oksasta pesäänsä, lukisivat nauhat, laulaisivat poikasilleen iltalaulut arvaamatta lainkaan, että kaikista puuttui alku, ja laulaisivat väärin, mutta se ei häittäisi, koska linnut eivät osaa ihmisten kieltä ja lauluista tulisi muutenkin toisenlaisia.

Eläimillä ja ihmisillä on oma kielensä, ja tässä erilaisuudessa on vaara, että asiat kerrotaan eri tavalla kuin ne oikeasti ovat.

Jos Veini olisi kala, niin kuin hän välillä on, näyttäisivät Merin päiväkirjan salaisuudet vain viivoilta ja ympyröiltä, semmoisilta merkeiltä, joita ikivanhat alkuihmiset kaiversivat kiviin silloin, kun maameri oli jakautunut. Kalanpoika-Veini saattaisi mennä Merin päiväkirjalle ja katsoa salaisia merkkejä mutta ei osaisi

lukea ja kirjoittaisi omaan muistivihkoonsa salaisuudet uudestaan omalla kalankielellään. Jos niistä kertoisi, sanotaan nyt vaikka äidille, hän kuulisi aivan muita sanoja ja ymmärtäisi kaiken eri tavalla kuin Meri oli alun perin tarkoittanut.

Koulussa opetellaan kirjoittamaan ja lukemaan oikein, ja ihmisen lapsilla on keskenään sama kieli. He ymmärtävät toisiaan, mutta lapsilla ja aikuisilla on Veinin mielestä eri kieli samalla tavalla kuin ihmisillä ja eläimillä. Aikuiset eivät tajua lasten kirjoittamia tutkimuksia, ja sehän on tässä tapauksessa pelkäänsä hyvä asia, sillä näitä salaisuuksia ei ole tarkoitettu kenenkään silmille eikä korville.

Maa on tässä kohtaa petollinen. Se näyttää kantavalta mutta ei ole. Tämä on niitä Mutalammikon juonia. Veinin polvet uppoavat maan sisuksiin sen sammaleen ja mudan sekaisesta pinnasta. Sisukset ovat jo kylmettyneet, syksyn odotus tiristää maasta kesän vähä vähältä, ja se tuntuu samalta kuin kylmä mummolan maakellarissa, jossa ei ole milloinkaan kesää, talvea eikä kevättä vaan aina syksyn haalea viileys. Ahnas lääseikkö moiskahtelee sääriä myöten, ja kun Veini repii jalkansa irti, se ahmaisee ne heti takaisin.

Täytyy keskittyä, täytyy olla tarkkana, sillä Mutalammikko haluaa levittäytyä isommaksi ja avautuu ruskeaksi suuksi, jossa kaikki kadonneet kaarnalaivat likaisenvalkoisine purjeineen esittävät hampaita.

Se tietää, mitä Veini aikoo.

Hän aikoo kaivaa linttaista maata niin kauan, että Mutalammikon liejuvesi valuu kohti kirkasvetistä puroa, joka viruttaa kaiken samean ja upottavan valhemönjän pois, kunnes jäljellä on enää se, mikä on totta.

Veini pyyhkii kätensä housuihin ja tarkistaa muistivihon. Se on turvassa kannon päällä, se ei saisi kastua eikä likaantua, koska siihen kirjoitetaan totuudet, alku ja loppu.

Tässä on se kohta, mistä kaikki alkaa.

On nimittäin asioita, jotka Veini tietää hyvin ja voi vanhoa, että ne ovat totta. Ne ovat asioita Meristä. Meri oli ensin, sitten tuli Veini.

Meriä ennen olivat äiti ja isä, ennen äitiä olivat mummo ja ukki. He kaikki ovat olemassa myös yhtä aikaa, mutta mummo ja ukki olivat ihan ensimmäisiä, eikä ennen heitä ole ollut paljon mitään. Meidän kaikkien veressä on samaa ainetta ja se tekee meistä samaa sukua, Meri sanoi. Suvun tekee myös nimi, joka on tavallinen. He ovat tuiki tavallinen perhe, ja on aivan tavallista, että isä menee ani varhain töihin, tulee vasta iltamyöhällä kotiin ja kääriytyy paksuun hiljaisuuteen, tai että äiti on joskus niin surullinen, ettei voi mennä ulos, tai että tytöllä nimeltä Meri oli vedentuoksuinen huone, tai että poika nimeltä Veini saattoi olla yhtä aikaa poika ja kala.

Ukin kanssa Veini on suomustanut pieniä ja isoja-kin kaloja. Kerran ukki antoi kalan sydämen Veinin käteen, katoihan poeka tätä, sen syän hakkovaa vielähin. Se oli hyvin pieni, punainen ja lämmin. Kaivonkannella ja Veinin kädessä hyppi monta kalansydäntä. Eivät ne tienneet, että pitäisi jo kuolla ja olla hiljaa. Ne lopettivat sitten, kun niiden ruumiit laitettiin savustus-pönttöön liiterin taakse.

Ei ole tavallista, että kalojen sisällä on sydän, joka pomppii, vaikka se on otettu rinnasta ulos. Mutta mitä Veini siitä tietää. Voihan olla, että tavallinen on epätavallista ja toisinpäin.

Aiemmin keväällä, ennen kuin kesästä uskalsi edes puhua, ilma veti itsensä imeliä hajuja täyteen. Ilma raskautui ja paksuuntui niin, että Veinin oli hankala hengittää. Kaikkialla oli lopulta tuoksuvia värejä, keltainen, oranssi, punainen, vihreä, sininen harmaa, violetti ja musta, möhkäleenmustaa tuoksua oli paljon, ja se oli kaikista painavinta. Elokuussa hän ei enää tiennyt, joutuiko painava pojanrinta siskon ikävästä vai loputtomasti lisääntyvien tuoksujen tukkimasta ilmasta, joka ei suostunut virtaamaan keuhkoista vereen ja takaisin.

Vuosi alkoi väärästä kohtaa. Ei kuten vuosien on tapana: raketeista, tähtisadetikuista, lupauksista ja jäätyneistä räkävanoista ylähuulessa ja kylmettyneistä varpaista liian pienissä kengissä, kun ei malta mennä sisälle vaan on odotettava, kunnes viimeinenkin värikkäs räjähdys on hiipunut ja on aivan tyyntä ja hiljaista. Vuosi alkoi täyteen imeltyneestä kesästä tai oikeastaan heinäkuun yhdestä hetkestä, ja se hetki oli raja *ennen* ja *jälkeen* välissä. Äiti tulisi sanomaan myöhemmin,

VEINI on kuusivuotias poika, jonka teini-ikäinen isosisko Meri katoaa. Meri on jossain muualla, ja Veini yrittää selvittää, missä.

Merillä on salaisuuksia, kuten kaikilla hänen ympärillään, eikä niistä saisi puhua. Veinikään ei kerro omia tai muiden salaisuuksia, ei edes kuiskaamalla, vaan kirjoittaa ne siniseen muisti-vihkoonsa.

Veini haluaa muistaa Meristä kaiken ja piirtää samalla kuvaa perheestään: äidistä, joka pelkää joskus niin, ettei voi mennä ulos; isästä, joka piiloutuu hiljaisuuskääreeseen tai töihinsä; mummosta ja ukista korkean vaaran laella sekä Merin ystävistä Virvestä ja Juhasta, jotka rakastavat Meriä kumpikin omalla tavallaan.

Mitä Merille tapahtui ja miksi? Kuka tietää lopulta, mikä voima on muistilla, toivolla, totuudella, tai sillä että uskaltaa puhua?

Minna Mikkosen koskettava esikoisromaani on tarina perheestä, menetyksestä ja surusta, ja ennen kaikkea lapsen ihmeellisestä lahjasta tavoittaa valo pimeässäkin, kertoa se näkyväksi.

Minna Mikkonen (s. 1983) on oululainen sanataiteen sekatyöläinen: kirjoittaja, kirjoittamisen ohjaaja sekä kirjallisuudenopiskelija. Mikkonen on opiskellut muun muassa kirjallisuutta ja filosofiaa Oulun ja Jyväskylän yliopistoissa, kirjoittamista Limingan kansanopiston taidekoulussa sekä työskennellyt lähihoitajana lasten ja vanhusten parissa. *Kivenkerääjät* on hänen esikoisteoksensa.